

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 23. — Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

38. Галатюк Ю.М. Система методологічних знань як засіб і продукт творчої діяльності //Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. – Коломия: ВТП "Вік", 2001. – Вип. 7. – С. 112-116.
39. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. – К.: Вища школа, 1987. – 223 с.
40. Разумовский В.Г. Развитие творческих способностей учащихся в процессе обучения физике. Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1975. – 272 с.
41. Павленко А.І. Методика навчання учнів середньої школи розв'язуванню і складанню фізичних задач: (теоретичні основи). – К.: Міжнародна фінансова агенція, 1997. – 177 с.
42. Шапиро А.И., Бодик В.А. Оригинальные методы решения физических задач: пособие для учителя. – К.: "Магістр-S", 1996. – 157 с.

Одержано редакцією 18.03.2002.

УДК: 378. 02

І.В. МАЛАФІЙК, А.В.

ОПАНАСИК

ОКРЕМІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА

Серед усіх якостей, які найбільше характеризують сучасного спеціаліста, виділяють ініціативність, самостійність, творчість. Формування творчої, ініціативної особистості майбутнього спеціаліста - одне з найважливіших завдань вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації. Освоюючи ази професійної майстерності, кожен майбутній спеціаліст, разом із тим, не може одержати готових рецептів і бездоганих рекомендацій на всі випадки своєї майбутньої професійної діяльності. Упродовж цієї діяльності він змушений буде приймати самостійні рішення, проявляти творчість, ініціативу, плануватиме свої дії, прогнозуватиме майбутній результат цих дій, аналізуватиме, здійснюватиме корекційні заходи тощо.

Ми вже не один раз звертали увагу на таку статистику. Упродовж трьох років відразу після закінчення вищого навчального закладу 1-2 рівня акредитації тільки п'ята частина випускників продовжує навчання на денних відділеннях інститутів та університетів. Ще близько однієї чверті, влаштувавшись на роботу, не думають продовжувати навчання, посилаючись на різні життєві обставини. Усі інші, а це переважна більшість випускників – влаштувавшись на роботу, продовжують навчатися на заочному відділенні інститутів та університетів. Таким чином, для переважної більшості випускників вищих навчальних закладів 1-2 рівнів акредитації на досить тривалий час поєднання трудової діяльності й навчання стає нормою їхнього життя. І тому, якщо професійна та загальноосвітня підготовка їх у коледжах, технікумах, училищах якісна, то кожен з них почуває себе на роботі і в навчанні досить комфортно, впевнено, з перспективою дивиться у майбутнє. Якщо подивитися на цей факт крізь призму якості навчального процесу, то можна прийти до такого висновку: навчання має бути таким, тобто мати таку якість, яка б однаковою мірою сприяла високій професійній підготовці майбутнього спеціаліста, а з другого боку, готувала до виконання високоефективної навчально-пізнавальної діяльності як під час навчання, так і після закінчення навчального закладу. Наш аналіз цієї проблеми показує, що найпростіше можна досягти цього результату, надавши процесу навчання продуктивного характеру. На наше переконання - продуктивний характер навчання є найвищою якістю навчального процесу в навчальних закладах 1-2 рівнів акредитації. Саме продуктивний характер навчання в цих закладах може забезпечити найвищу якість професійного становлення майбутнього спеціаліста, а з іншого боку, готувати його до продовження навчання після закінчення навчального закладу та, разом з тим, забезпечувати високу якість підготовки під час навчання.

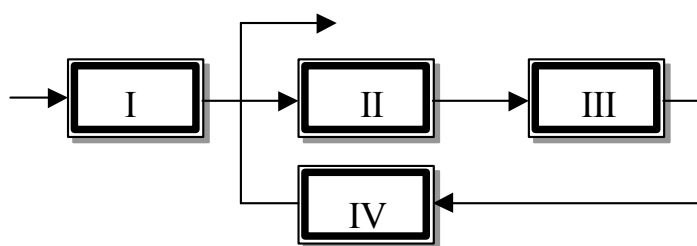
У чому суть продуктивного навчання? Останнім часом у педагогічній літературі і педагогічній пресі йому приділяється багато уваги [1,2,3,4,5]. Наше розуміння продуктивного навчання пов'язано із самостійним одержанням учнем (студентом) певного конкретного продукту діяльності. Перше ознайомлення з продуктивною ідеєю можна отримати, проаналізувавши рівні засвоєння знань. Педагогічна і психологічна науки виділяють такі чотири рівні знань: розпізнавання, репродуктивний, продуктивний та творчий. Перший і найнижчий рівень знань характерний тим, що репродуктивна діяльність із засвоєною інформацією виконується з опорою на підказку. Тобто, це така репродуктивна діяльність, коли зовнішня підказка виконує роль опори для її виконання. Наприклад, вивчаючи підмет у реченні, учні засвоюють інформацію про те, що це частина речення, яка дає відповідь на запитання хто?, або що?, виконує дію. Наводиться приклад: пронизливий, пекучий вітер дув з усіх боків. У цьому реченні його частиною, яка дає відповідь на вище сформульовані запитання є слово вітер, тобто частина речення вітер є підметом даного речення. Учням даємо таке речення: раптом у натовпі він побачив до

болю знайоме обличчя. У цьому реченні учневі потрібно визначити підмет. Якби це завдання було дане через тривалий проміжок часу після вивчення даної теми, то воно б не відповідало рівню розпізнавання. А оскільки у нашому прикладі перше речення є своєрідною підказкою, отже, служить опорою для дій учня, тому ця репродуктивна діяльність ототожнюється з раніше засвоєною. Якщо учень відтворює матеріал самостійно, без опори на будь-яку підказку, а також застосовує його в типовій, звичайній, тобто подібній до навчальної ситуації, то це означає, що цей матеріал учень засвоїв на репродуктивному рівні. Зауважимо, що типовою ситуацією називають таку, яка безпосередньо впливає із змісту матеріалу, що вивчається. Якщо використати попередній приклад із знаходженням підмета у реченні, то можна однозначно стверджувати, що якщо учень скаже, яку частину мови називають підметом і в запропонованому реченні він знайде підмет, то це означає, що частину речення „підмет” він засвоїв на репродуктивному рівні. Значить, репродуктивний рівень засвоєння характерний тим, що учень самостійно відтворює матеріал, а також вмів прикладати засвоєний спосіб дій до ситуації, аналогічної до типової.

Нас особливо цікавить наступний рівень засвоєння - продуктивний. Він передбачає виконання продуктивної діяльності, тобто діяльності, пов'язаної з перетворенням знань, засвоєних на репродуктивному рівні. У процесі продуктивної діяльності учень створює нову інформацію, новий продукт шляхом трансформації, перетворення раніше засвоєної з використанням уже засвоєних раніше способів діяльності у ситуації, близькій до типової. Покажемо це на прикладі з фізики. Вивчається закон Ома для повного кола. Учень повинен відповісти на запитання: як залежить спад напруги на зовнішньому опорі від величини цього опору. Звичайно, щоб дати відповідь на це запитання, він має здійснити перетворення формули, що виражає закон Ома для повного кола. Лише після цього учень може дати обґрунтовану відповідь, а не просто пригадати формулу даного закону, написати її. Як бачимо, перетворення знань, засвоєних на репродуктивному рівні, є обов'язковим елементом продуктивного рівня засвоєння знань.

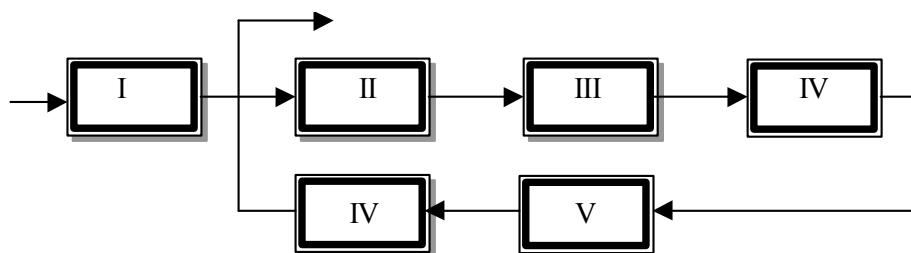
Останній рівень засвоєння – творчий. Він передбачає відтворення знань як з елементами перетворення, так і з елементами кодування, тобто переведення інформації з однієї форми вираження в іншу. Наприклад, з вербальної у графічну, табличну, математичну, чи навпаки, а також самостійну розробку способів розв'язання незнайомої, тобто нетипової ситуації і застосування цих способів до конкретних умов.

Процес засвоєння знань, умінь і навичок – цілеспрямований процес, тобто такий, який передбачає досягнення певних цілей навчання. Проте будь-який цілеспрямований процес не може протікати спонтанно, він вимагає управління – свідомого його регулювання в напрямі досягнення цілей діяльності. Основу управління складає цикл, графічна ілюстрація якого показана на малюнку нижче. Цикл управління – це сукупність таких елементів, як: висунення цілей діяльності; розробка і реалізація способів діяльності, спрямованих на досягнення цих цілей; отримання інформації про ступінь досягнення цілей діяльності, і, нарешті, планування і здійснення коригуючого впливу. Після цього цей цикл знову повторюється. Схематично він виглядає так:

I – висунення цілей діяльності;
 II – розробка і реалізація способів діяльності, спрямованих на досягнення цілей діяльності;
 III – одержання інформації про ступінь досягнення цілей діяльності;
 IV – планування і здійснення коригуючого впливу.

Блок II даної схеми (розробка і реалізація способів діяльності, спрямованої на досягнення цілей діяльності) для навчального процесу може бути представлений у вигляді сукупності підблоків, а саме: перший – багатомірна фіксація початкового рівня знань та створення образу майбутнього результату, другий – складання програми дій на основі одержаних даних, і, нарешті, третій – організація педагогічного впливу, що передбачено складеною програмою дій. Тому цикл управління навчальним процесом можна подати у вигляді схеми, показаної на малюнку нижче

Цикл управління є схемою, що має спрямовуючу дію, має і продуктивний характер, бо за певних умов він стає своєрідним методом пізнання, специфічним інструментом пізнавальної діяльності учнів. Наведемо декілька прикладів, що підтверджують цю думку. При вивченні фізики, зокрема теми „Вільне падіння тіл” учням були запропоновані такі початкові умови конкретної початкової пізнавальної ситуації: випустивши одночасно з рук два однакові аркуші паперу, учні спостерігали, як ці аркуші падали. Вони відзначили, що аркуші опустилися на підлогу одночасно. Повторили дослід, але вже один із аркушів перед дослідом зім’яли. Спостерігаючи за їхнім падінням, учні побачать, що аркуші торкнуться поверхні підлоги не одночасно, – зім’ятий торкнеться раніше. Усе це дає підставу для того, щоб зробити такий висновок: при падінні тіл у повітрі відіграє роль форма цих тіл, а це значить, що рухові їх заважає опір повітря. Ставимо учням таке запитання: Що потрібно було б установити для подальшого вивчення цього явища? Після деяких міркувань учні формулюють таку думку: якщо на рух різних тіл у повітрі впливає їх форма, то важливо було б установити, як будуть падати різні тіла у безповітряному середовищі. Але щоб це побачити, потрібно, щоб із посудини, у якій ці тіла будуть падати, було викачане повітря. Таким чином, учні перед собою сформулювали задачу (як будуть падати різні тіла у безповітряному середовищі) і намітили план дій. Таким чином, наступний крок – проведення фізичного досліду. Після виконання досліду вони переконуються, що різні тіла, незалежно від їх форми, маси, розмірів у безповітряному просторі падають однаковий час. У цьому невеличкому навчально-пізнавальному епізоді учні пройшли стадію планування дії, тобто визначили цілі своєї діяльності, розробили способи діяльності, спрямовані на те, щоб отримати інформацію, реалізували цей спосіб, отримали інформацію, тобто відповідь на поставлене запитання. І оскільки у них був сумнів щодо того, чи дійсно усі тіла, незалежно від форми, розмірів, маси у безповітряному просторі падають однаковий час, то довелося повторити дослід з іншими тілами і переконатися, що це дійсно так. Отже, був реалізований момент корекції. Учні пройшли повний управлінський цикл пізнавальної діяльності, отримали певний продукт цієї діяльності. Наступні кроки учнів фактично повторюють ці цикли і як результат, учні засвоїли увесь навчальний матеріал і засвоїли схему дій, пов’язану з вище описаним управлінським циклом. Звичайно, не слід робити висновок про те, що така організація пізнавальної діяльності учнів на матеріалі однієї-двох тем вирішить усі проблеми. Звичайно, ні. Потрібна ціла система роботи, щоб накінець у учнів сформувалося своєрідне бачення цієї схеми, щоб вони переконалися, що це – інструмент пізнання, що це певна пізнавальна схема, яка при правильній її організації приводить до цілком конкретного продукту цієї діяльності.

Тобто, цей цикл є системою, у якій системоутворюючим чинником є ціль діяльності, елементами відповідно є формулювання цієї цілі, розробка способів діяльності, направлених на досягнення її, реалізація цих способів, одержання інформації про ступінь досягнення і, нарешті, здійснення корекції. Потім знову цей цикл повторюється у такій же послідовності. Дана система має жорстку структуру і всі інші характерні ознаки системи. Емерджентною її властивістю є досягнення запланованого ступеня цілі діяльності. Розуміння учнями системного характеру цього циклу є, на нашу думку, чи не найважливішою рисою продуктивного характеру навчання. Що означає активність у продуктивному навчанні? Що учень (студент) сам, самостійно проявляє ініціативу в реалізації усіх етапів циклу. Звичайно, у реальній практиці цього важко досягти, дуже часто всю увагу виконання всієї системи етапів діяльності бере на себе учитель, але в тому-то й справа, що продуктивне навчання передбачає поступову передачу функцій учневі. Це, власне, і означає самостійність у цьому навчанні і здійснення управлінської функції, тобто самоуправління.

Продуктивний характер має як учнівська, так і вчительська діяльність. Своєрідним прикладом для учнів здійснення продуктивного навчання є виконання учителем своїх функцій. У структурі викладання можна виділити такі діяльності: проектувальну, організаційну, інформаційну, корекційну, аналітичну.

Проектувальна діяльність являє собою мисленню побудову навчального процесу, його проектування, моделювання, планування. Звичайно, ця діяльність здійснюється на основі знання психологічних і дидактичних закономірностей і законів, дидактичних принципів, а також на основі індивідуального вчительського педагогічного досвіду. Чим більший досвід має учитель, тим більше різних варіантів здійснення навчального процесу він може проаналізувати і з більшим успіхом вибрати той, який найбільше відповідає даній навчальній задачі.

Організаційна діяльність як органічна, невід’ємна складова викладання має чи не найбільшу частку. Задача безпосередньої організації роботи кожного учня, зокрема із засвоєння навчального матеріалу - це задача налагодження комунікації всіх ліній взаємодії учитель-учень, учитель-клас, учитель-група, учень-учень, учень-група, учень-клас, клас-група, група-група. Без учителя цієї функції виконати не може ніхто. В умовах роботи в класі виникає необхідність ще й здійснити кооперування зусиль усіх учнів для розв’язання тієї чи іншої задачі. Skorиставшись аналогією, скажемо, що учитель є диригентом своєрідного оркестру, яким є учнівський клас. Те ж саме можна стверджувати і стосовно студентської групи. Як відомо, закон активності в навчанні вимагає побудувати його так, щоб кожен учень був включений у діяльність із здобування знань і з їх застосування, щоб кожен учень працював відповідно до своїх своїх можливостей і виходив за зону актуальних дій.

Інформаційна діяльність теж багатоманітна. Учителю повинен забезпечити учнів різноманітними видами інформації і не тільки навчальною, але й емоційно-оцінювальною, без чого навчання - не навчання. Корекційна діяльність має два аспекти. Один із них - отримання інформації про ступінь досягнення цілей навчання кожним конкретним учнем. А другий – компонування додаткових дій, спрямованих на те, щоб зменшити різницю між запланованим рівнем досягнення цілей навчання і рівнем фактичним. Аналітична складова діяльності викладання засновується на встановленні зв’язку між запроєктованим і реальним навчальним процесом, між окремими його етапами і процесом навчання в його цілісності.

Кожна з виділених діяльностей не реалізується в автономній відособленій формі. Навіть якщо взяти часову вісь процесу, то на ній не можна показати той чи інший вид діяльності відокремлено від інших. Викладання – це сукупність взаємопов’язаних діяльностей, отже це – своєрідна система.

Як відомо, основу управління складає цикл управління, який можна уявити як систему. Він реалізується як у діяльності учителя, так і в діяльності учня, причому існує два варіанти реалізації циклу в діяльності учителя.

Варіант перший. Учителю сам формулює мету своєї діяльності, тим самим він здійснює перший етап реалізації циклу. певними діями він домагається того, щоб учні прийняли цю мету як свою. Другий крок - він розробляє способи дій, що забезпечать її реалізацію, здійснює ці способи практично. Наступний крок - одержання інформації про те, як учні зрозуміли на репродуктивному рівні. Це може бути письмове завдання на 5 хв., наприклад, учні мають описати весь процес якомога повніше. Далі учитель пропонує учням обмінятися зошитами з сусідом по парті. Хтось із учнів з місця розповідає (читає вголос), як він виконав, всі інші слухають разом із класом, уточнюють деякі деталі опису, і кожен ставить свою оцінку. І далі, якщо є необхідність, він уточнює деякі сторони процесу (здійснення корекції), дає додаткове завдання, оцінює „на око” його виконання і робить (сам, або з класом) остаточні висновки.

Аспект другий (пізнавальний). Учителю спільно з учнями приходить до необхідності сформулювати певні, конкретні пізнавальні задачі. Після цього спільно з учнями розробляються способи розв’язання даної пізнавальної задачі, спільно реалізується цей спосіб, одержують певний результат, розробляють методику перевірки правильності одержаного результату, використовують її, отримують підтвердження, якщо ні, то шукають щось інше.

Ідеальний варіант, коли б усі кроки циклу здійснив учень (студент) сам: сам поставив і сформулював задачу (ціль діяльності), сам її розв’язав, перевірів, оцінив. Друга крайність – учень (студент) сам цього не зробить, навіть якщо він спроможний це зробити, то час навчання так йде, що учитель (викладач) не наважиться все доручити учневі. Але це є своєрідний ідеал здійснення продуктивного навчання або, що те саме, розумової самостійності.

ЛІТЕРАТУРА.

43. Башмаков Т. Что такое продуктивное обучение // Школьные технологии. – 2000.–№4. – С.4-11.
44. Мадзігон В.М. Крок у майбутнє – продуктивність освіти // Пед.газета. – 2000. –№10. – С.1.
45. Поздняков С. Продуктивное обучение и информационные технологии // Школьные технологии. – 2000. – №4. – С.119-126.
46. Ільченко В.Р. Продуктивна освіта – це психологія виробника і філософія життєтворчості // Пед. газета. – 2000. – №10. – С.1.

Одержано редакцією 27.03.2002.

УДК: 372
Т.П.БАБІЙЧУК

М.В.ОСТАПЧУК,

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Метою відродження української школи є виховання творчої особистості. В новій школі мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини, для її

ЗМІСТ

Вступне слово.....	3
Малафійк І.В. Системний підхід у дидактиці.....	4
Коновалова В.Б. Комунікативність як один з виразників системно-розвивального підходу під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.....	9
Шевчук О.А. Системний підхід у реалізації програми “Основи валеології”.....	11
Пеньковська Н.М. Рефлексія як новоутворення молодшого шкільного віку.....	13
Іванова Л.І. Літературна освіта молодших школярів у системі розвивального навчання.....	16
Воронюк І.В. Розвиваючі психологічні засоби стимулювання творчості молодших школярів.....	18
Єдімент Л.І. Застосування музичних редакторів в умовах системно-розвивального навчання учнів середніх класів.....	21
Поніманська Т.І. Філософсько-педагогічна сутність гуманістичного виховання.....	23
Пальчевський С.С. Розвиваючі основи контролю і оцінки сугестопедичної навчальної діяльності.....	26
Дичківська І.М. Система розвивального навчання О. Декролі як інноваційна педагогічна технологія.....	29
Максим’юк С.П. Суть, передумови та етапи становлення системи розвивального навчання.....	32
Бєлова С.А. Проблеми розвивального навчання в теорії та практиці німецької реформаторської педагогіки початку ХХ ст. (“педагогіка особистості”).....	34
Бандура Р.Р., Рудь Г.В. Розвивальне навчання в історичному аспекті.....	38
Хролець О.І. Виховний і розвивальний потенціал уроків читання.....	41
Мороз Л.В. Проблема засвоєння лексики як розвитку розумової діяльності студентів.....	43
Галатюк Ю.М. Проектування творчої навчальної діяльності з фізики як система дидактичних задач.....	47
Малафійк І.В., Опанасик А.В. Окремі шляхи реалізації продуктивного навчання у системі підготовки майбутнього спеціаліста.....	51
Остапчук М.В., Бабійчук Т.П. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу.....	54
Суботіна Ю.А. Сприйняття геометричних образів учнями 5-6 класів на уроках математики за допомогою візуальних засобів POWER POINT.....	58
Малафійк О.І. Про організаційно-педагогічні заходи з розвитку уяви та образного мислення у школярів на комп’ютерній основі.....	60
Пікалова В.В. Педагогічні можливості використання макроконструкцій у пакетах динамічної геометрії.....	61
Семенюк М.П., Степанюк С.В. Оптимізація корекційного навчання молодших школярів із загальним мовним недорозвитком.....	64
Оксенюк О.В. Духовний розвиток – системоутворюючий чинник гуманітарних знань.....	67
Мунтян С.Г. Методологічний аспект навчання студентів іноземних мов.....	69
Соколовська С.В. Рухливі ігри на заняттях з іноземної мови в дитячому садку.....	71
Редько В.Г. Визначальні тенденції в конструюванні змісту шкільного підручника іноземної мови.....	75
Поривай С.Д. Творчий розвиток особистості школяра засобами музичного мистецтва.....	78
Швидків Г.Р. Дидактичні принципи вокального навчання студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти.....	82
Кіндрат В.К. Проблема сенситивних періодів онтогенезу молодшого школяра у фізичному вихованні.....	85
Вербець В.В. Теоретичні основи формування соціологічної культури молоді.....	87
Фіщук В.Г. В.О.Сухомлинський про самовиховання підлітків.....	90
Терешко Л.В. Актуальність проблеми формування загальнолюдських цінностей особистості.....	92
Цюлюпа С.Д. Культура вільного часу студентів.....	95
Граб О.В. Вирішення проблем освіти у вихованні молоді через організацію дозвілля.....	99
Середович В.В. Розвиток пізнавальної активності молодших учнів на основі поєднання навчання з образотворчою діяльністю.....	101
Степанець Л.І. Удосконалення мовленнєвої діяльності школярів в умовах гурткової роботи школи.....	104
Новоселецький М.Ю., Янцур М.С., Дем’яненко І.О., Федорова І.Л. До проблеми адаптації студентів-першокурсників рівненського державного гуманітарного університету.....	105
Бондаренко М.І. Активізація навчального процесу у вищому навчальному закладі через самостійну роботу студентів.....	113
Сілков В.В. Дякі аспекти створення концепції теоретико-методичних основ особистісно-зорієнтованого навчання математики молодших школярів.....	117
Ікуніна З.І., Трубник І.В. До питання формування розумових операцій у дошкільників при проведенні дидактичних ігор та занять.....	121
Семеног О.М. Формування мовної особистості майбутнього вчителя.....	125
Дронова О.О. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячого малюнка засобами казки.....	130

Іванова А.В. Проблема формування національної самосвідомості молоді в системі розвиваючого навчання.....	134
Огурцова С.В. Особливості занять ліпленням у контексті “Базового компоненту дошкільної освіти в Україні”.....	137
Джура О.Ф. Основні наукові принципи Б. Яворського у вченні про ладову організацію музичного мистецтва.....	140
Гаврилова Г.П. Літературна підготовка майбутніх учителів-словесників в умовах національного відродження (народознавчий аспект).....	144
Герман Н.В. Безпека життєдіяльності дитини у педагогічних поглядах М.М. Коцюбинського.....	148
Водолага Н.В. Добір методів навчання в роботі з дітьми різного віку.....	150
Ярмак Т.М. Деякі питання підвищення ефективності індивідуальних занять з фортепіано.....	155
Журба Л.В. Навчання домашнього читання англійською мовою на комбінованих факультетах (англійська мова як друга спеціальність).....	160
Георгян Н.М. Ритміка як засіб розвитку рухової культури дітей старшого дошкільного віку.....	166
Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів.....	171
Гумінська О.О. Розвивальне навчання на уроках музики.....	173
Відомості про авторів	177

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 23

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор збірника наукових праць Малафіїк І.В.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.08.2002 р. Підписано до друку 31.10.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 25,65. Обл. вид. арк. 26,54. Замовлення № 15/1. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 180 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 4.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії і практики розвивального навчання, а також з питань педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20